Lausunto
11.3.2026

Julkinen

Sitra / Ohjelmat

Asia: VNS 11/2025 vp

Valtioneuvoston selonteko: Pitkän aikavälin ilmastosuunnitelma

Sitra on tulevaisuustalo, joka auttaa Suomea uudistumaan. Sitra edistää Suomen hyvinvointia ja vauhdittaa talouden kasvua luonnon kantokyvyn rajoissa. Sitra tukee yhteiskuntaa tulevaisuusajattelussa ja ennakointikyvykkyyden kasvattamisessa.

Sitra kiittää mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmasta.

1 Pitkän aikavälin tarkastelulla on monia etuja – rohkeammat johtopäätökset varmistaisivat entistä paremman hyödyntämisen

Sitra pitää hyvänä, että ilmastolain mukainen ensimmäinen pitkän aikavälin ilmastosuunnitelma on valmistunut ja että valmistelussa on kuultu keskeisiä sidosryhmiä.

Pitkän aikavälin tarkastelulla on useita hyötyjä. Se tarjoaa parhaimmillaan näkymää keskeisistä kehityssuunnista ja auttaa toimijoita paremmin ennakoimaan tulevaa. Lisäksi pitkän aikavälin tarkastelu auttaa tunnistamaan tavoitteiden saavuttamisen kannalta kriittisiä kipukohtia, jolloin politiikkatoimia voidaan kohdentaa vaikuttavammin. Mikäli esimerkiksi useat skenaariot osoittaisivat jonkin toivotun kehityskulun olevan epätodennäköinen tai vaikeasti saavutettavissa, tämän tavoitteen edistämiseksi voitaisiin suunnata lisätoimia.

Pitkän aikavälin ilmastosuunnitelmaa voitaisiinkin jatkossa vahvistaa rohkeammilla johtopäätöksillä.

Lisäksi skenaarioissa olisi voinut hyödyntää vahvemmin sektorikohtaisia tavoitteita. Esimerkiksi fossiilittoman tieliiketeen tiekartan tavoitetta päästöttömästä liikenteestä 2045 ei saavuteta missään skenaariossa.

Osa skenaariosta nojaa vahvasti teknisiin hiilinieluihin. Suunnitelmaa voisi jatkossa vahvistaa arvioilla teknologian hintakehityksestä sekä tarvittavista investoinneista.

Sitra huomauttaa, että pitkän aikavälin ilmastosuunnitelman tulisi ilmastolain mukaisesti esittää kasvihuonekaasujen päästöjä ja poistumia koskevat skenaariot ja toimialakohtaiset etenemisvaihtoehdot kaikille ilmastolain sisältämille tavoitteille. Nyt pitkän aikavälin suunnitelman sisältämät skenaariot pääsin (3/4) saavuttavat ilmastolain asettamat kokonaispäästöjen vähennystavoitteet vuosille 2030, 2040 ja 2050, mikä on hyvä asia. Hiilineutraalisuustavoite 2035 saavutetaan vain yhdessä skenaariossa.

2 Isoimmat kipupisteet maankäyttösektorilla – sektorilla on mahdollista edistää monihyötyisiä toimenpiteitä

Skenaarioissa maatalouden päästövähennykset jäävät melko vaatimattomiksi. Pitkän aikavälin suunnitelmassa lisähuomiota ansaitsisi kivennäismaiden hiilivarastoa ja

kasvukuntoa tukeva uudistava eli regeneratiivinen viljely. Esimerkiksi huoltovarmuutta ja omavarisuutta koostavassa etenemisvaihtoehdossa (FIN) maatalouden päästövähennys jää vähäiseksi. Hiljattain julkaistun European Alliance for Regenerative Agriculturen tutkimuksen mukaan (The realities of Producing More and Better with Less: Place-based Innovations for the Good of All, EARA 2025) uudistavalla viljelyllä voidaan parhaimmillaan päästä lähes samaan satotasoon 60–75 prosenttia pienemmillä ostopanoksilla. Tämä tarkoittaa noin 20 prosenttia korkeampaa katetuottoa hehtaarilta. Koska Suomi ei ole lannoitteiden osalta omavarainen, tutkimustulokset korostavat, että FIN-skenaarion oletettu ristiriita omavaraisuuden vahvistamisen ja päästövähennysten välillä on tarpeettoman pessimistinen.

Metsämaan hiilitase vaihtelee suuresti eri skenaarioiden välillä. Teknologista kehitystä korostavassa skenaariossa (BIZ) metsämaa on melko suuri päästölähde. Metsämaan nielu on vuonna 2035 suurimmillaan ympäristötoimia korostavassa skenaarioissa (ENV), −31 Mt CO2-ekv. Toisaalta tässä skenaarioissa hakkuumäärät laskevat nykytasosta merkittävästi noin 50 miljoonaan kuutioon.

Luonnonvarakeskuksen ja Suomen ympäristökeskuksen tutkijat muodostivat Sitran tilaamassa selvityksessä (Lintunen, J. et al. Katsaus toimiin ja ohjauskeinoihin metsien kestävyystavoitteiden saavuttamiseksi) kokonaiskuvan siitä, mitä metsiin kohdistuvien ympäristötavoitteiden (luonnon monimuotoisuus, ilmasto, vesistö) saavuttaminen käytännössä metsissä tarkoittaisi ja millaisia taloudellisia vaikutuksia valinnoilla olisi. Luonnon monimuotoisuutta tukisi merkittävästi se, että talousmetsissä olisi lahopuuta ja vanhoja, järeitä puita pitkällä tähtäimellä 15 prosenttia luonnonmetsien määrästä. Viidesosassa metsistä tarvittaisiin voimakkaampia toimia niin, että lahopuuta ja vanhoja puita olisi 30 prosenttia luonnontilaisesta määrästä pitkällä aikavälillä, ja lisäksi ekologisesti arvokkain kymmenen prosenttia metsistä suojeltaisiin myös Etelä-Suomessa. Vesistöjen tilan parantaminen onnistuu esimerkiksi vähentämällä ojituksia ja jättämällä pienvesien, kuten purojen, suojavyöhykkeet hakkuiden ulkopuolelle. Hiilivarastoa taas pystytään kasvattamaan muun muassa pidentämällä metsien kiertoaikoja ja panostamalla puuston kasvuun. Toimilla on merkittäviä synergioita. Selvityksessä on tarkasteltu myös mahdollisia ohjauskeinoja muutosten toimeenpanemiseksi.

Karkeiden mallinnusten mukaan luonnon ja vesistöjen tilaa voidaan merkittävästi parantaa ja hiilineutraalisuustavoite saavuttaa toimilla, jotka johtavat noin kymmenen miljoonaa kuutiometriä (noin 15 %) nykytasoa alempaan hakkuukertymään.

3 Ilmastonmuutokseen sopeutumisen rooli kasvaa – tietopohjaa päätöksenteon tueksi tulisi vahvistaa

Ilmastonmuutos tulee merkittävästi vaikuttamaan Suomeen ja kykymme sopeutua ja hallita riskejä sekä tarttua myös ilmastonmuutoksen tuomiin suhteellisiin etuihin on yksi merkittävä Suomen pitkän aikavälin menestystä määrittävä tekijä.

Sitra julkaisi hiljattain asiantuntijahaastatteluihin pohjaavan muistion sopeutumisesta (Pietola, L, Torniainen, T. ja Turkki, V.: Ilmastonmuutokseen sopeutuminen Suomessa – Ehdotuksia ennakoivaan toimeenpanoon asiantuntijahaastatteluiden pohjalta).

Haastatteluissa tunnistettiin merkittävä tieto- ja analyysivaje, mikä vaikeuttaa vaikuttavan toimeenpanosuunnitelman laadintaa. Jotta toimeenpanosuunnitelma pitkän aikavälin

Julkinen

toimenpiteistä voidaan laatia poliittisen päätöksenteon tueksi, tarvitaan esimerkiksi seuraavien toimenpiteiden edistämistä:

- Ilmastoon ja luontoon liittyvä laaja-alainen taloudellinen riskiarvio
- Skenaariotarkastelut suhteessa keikahduspisteisiin.

Ilmastonlaissa määritetään, että pitkän aikavälin ilmastosuunnitelma tulisi sisältää ”taakanjako-, päästökauppa- ja maankäyttösektorin yhteenlaskettujen kasvihuonekaasujen päästöjen ja poistumien kehitystä koskevat skenaariot, jotka kattavat vähintään seuraavat 30 vuotta ja joissa otetaan huomioon kasvihuonekaasujen päästöjen vähentäminen, nielujen vahvistaminen ja ilmastonmuutokseen sopeutuminen”.

Sopeutuminen jää ensimmäisessä pitkän aikavälin ilmastosuunnitelmassa vielä vähälle huomiolle ja olisi perusteltua, että jatkossa se huomioisiin laajemmin skenaarioissa ja/tai kvalitatiivisesti. Suunnitelmassa sanotaan, että ”Pitkällä aikavälillä tehokas ilmastoriskien hallinta voi muodostua edellytykseksi hillintätoimien onnistumiselle, esimerkiksi metsien kasvun ja hiilinielujen säilymisen osalta”. Metsäluonnon monimuotoisuuta lisäävät toimet ovat tärkeässä asemassa metsien resilienssin vahvistamisessa ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi. Sitran tilaama selvitys (Lintunen, J. et al. Katsaus toimiin ja ohjauskeinoihin metsien kestävyystavoitteiden saavuttamiseksi) osoittaa, että nykytieto ei kuitenkaan riitä mallintamaan kvantitatiivisesti sitä, miten paljon kestävyystavoitteet huomioiva metsänhoito auttaa turvaamaan puuntuotantoa muuttuvan ilmaston aiheuttamilta tuhoriskeiltä. Tarvitaankin varsin kiireellisesti vahvempaa tietopohjaa ja mallinnuskykyä toimista, joiden avulla metsien resilienssiä muuttuvassa ilmastossa voidaan parhaiten kasvattaa.

Lasse Miettinen, johtaja, Ohjelmat
Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra

Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra
PL 160 (Itämerenkatu 11–13)
00181 Helsinki
p. +358 294 618 991
www.sitra.fi
Y-tunnus: 0202132-3